

Liliana Solarz

ORCID: [0000-0002-5589-4916](https://orcid.org/0000-0002-5589-4916)

Biegły z zakresu badania pisma i dokumentów przy Sądzie Okręgowym w Kielcach

Podobieństwo rodzinne – studium przypadku

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3843-0.15>

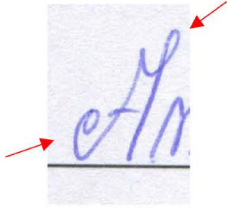
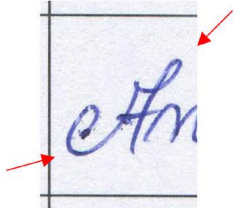
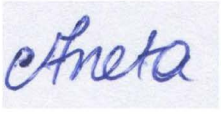
Abstrakt: Czynność pisania znana jest nam od najmłodszych lat życia, zanim pójdziemy do szkoły. Często małe dzieci naśladują pismo podpatrzone u rodziców. Potem następuje nauka pisania pierwszych liter, pisane są słowa, aż wreszcie zdania i całe teksty. Nauka rozpoczyna się od podstawowego wzoru pisania, by z biegiem czasu i dzięki praktyce dojść do pisma wyrobionego. Wiadomo również, iż pismo ręczne jest zindywidualizowanym psychofizycznym śladem człowieka pozostawionym na różnego rodzaju podłożach pisarskich. Często zdarza się, iż na cechy pisma dziecka mogą mieć wpływ również cechy pisma rodziców, które pojawiają się pod wpływem naśladownictwa podczas pisania. Autorka niniejszej publikacji będzie próbowała przedstawić własną ocenę na podstawie badanych próbek pisma osób, które pochodzą z najbliższego kręgu rodziny oraz ustalić, czy można mówić o występowaniu podobieństwa rodzinnego i czy istnieje możliwość popełnienia błędu przy wydawaniu wniosków końcowych w opinii.

Słowa kluczowe: pismoznawstwo, rodzina, podobieństwa, identyfikacja grupowa pisma.

Od urodzenia ćwiczymy naszą zdolność chwytania i wykorzystania rąk do trzymania różnych narzędzi, np. grzechotki czy kredki. Pisanie lub malowanie od najmłodszych lat dla wielu staje się pasją, dlatego często mówimy zarówno o piśmie ładnym i estetycznym, jak i chaotycznym i niedbałym. Nawet po ukończeniu nauki u człowieka pismo się stabilizuje do późnego wieku i ma cechy pisma nawykowego. Oczywiście pod wpływem czynników endogenicznych czy egzogenicznych może dojść do zmiany obrazu pisma. Jednakże warunkiem względnej stabilizacji jest częste posługiwanie się narzędziem pisarskim. Natomiast zdarza się, iż na cechy pisma dziecka mogą mieć również

wpływ cechy pisma rodziców, które pojawiają się pod wpływem naśladownictwa podczas pisania. Pytanie, czy dotyczy to tylko rodziców. Często w gronie rodzinnym słyszymy, że syn lub córka ma nawyki, np. sposób poruszania się, które mają lub mieli ojciec, dziadek czy matka lub babcia. Do końca nie wiadomo, czy podobieństwo jest genetycznie przekazywane, czy wynika to z tego, iż dzieci starają się naśladować zachowanie osób, które stają się dla nich pewnym wzorcem. Z biegiem lat pewne formy wyuczonego zachowania, w tym pisania znaków, mogą całkowicie zaniknąć lub przybrać formę bardziej rozbudowaną.

Sprawa analizowana przez biegłego dotyczyła zbadania podpisów złożonych pod umowami o przyznanie kredytu gotówkowego. Oprócz zlecenia badania podpisu porrzywdzonej, która kwestionowała złożone podpisy dowodowe, przedstawiono jeszcze wzory porównawcze pobrane od czterech osób (jednego mężczyzny i trzech kobiet), które znalazły się w kręgu osób podejrzewanych, że mogły nakreślić badane podpisy. Materiał porównawczy stanowił zarówno materiał bezwpływowy, jak i pobrany „na polecenie”. Uwagę biegłego zwróciły zapisy pobrane od trzech kobiet, z czego tylko dwie miały to samo nazwisko, co mogłoby wskazywać na koligacje rodzinne. Kobiety były w wieku 73, 48 i 22 lat. Szczególną uwagę zwrócił zapis o treści „Aneta”. Jednakże majuskuła „A” u wszystkich trzech kobiet była kreślona w bardzo podobny sposób i występowały w niej tzw. manieryzmy.

Kobieta 73 lata	Kobieta 48 lat	Kobieta 22 lata
		
		

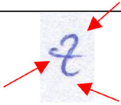
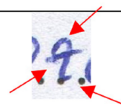
Ryc. 1. Zapisy majuskuły „A”

Źródło: materiały własne autorki.

Ze względu na tak charakterystyczne podobieństwo szczegółowej analizie poddano zapisy pobrane „na polecenie”. Sprawdzone, czy nie mają one cech pisma maskowanego, czyli celowej zmiany pisania znaków graficznych. W wyniku przeprowadzonych badań porównawczych ustalono, iż sposób kreślenia jest pismem nawykowym,

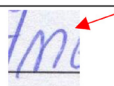
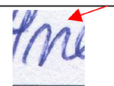
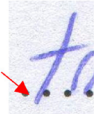
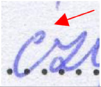
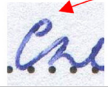
spontanicznym i naturalnym. Ustalono również, że kobiety są dość blisko spokrewnione i mamy tu do czynienia z powiązaniami rodzinnymi: matka – córka – wnuczka.

Podobieństwa w zapisach odręcznych pojawiały się również w innych znakach graficznych, np. sposobie modelunku minuskuley „n”, finalizowaniu kreślenia trzonu w minuskule „t” czy zapisie minuskuley „ż”. Poniżej przedstawiono wzory tych zapisów znaków graficznych.

Kobieta 48 lat	Kobieta 22 lata
	
	

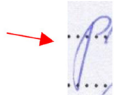
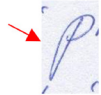
Ryc. 2. Podobieństwo w minuskule „ż” i „n”

Źródło: materiały własne autorki.

Kobieta 73 lata	Kobieta 22 lata
	
	
	

Ryc. 3. Podobieństwa w minuskułach „n” i „t” oraz w dwuznaku „cz” litera „c”

Źródło: materiały własne autorki.

Kobieta 73 lata	Kobieta 48 lat
	

Ryc. 4. Podobieństwo w minuskule „p”

Źródło: materiały własne autorki.

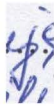
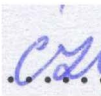
Kobieta 73 lata	Kobieta 48 lat	Kobieta 22 lata
		

Ryc. 5. Podobieństwo w minuskule „s” kreślonej na wzór szkolny

Źródło: materiały własne autorki.

Zwrócono uwagę, iż oprócz majuskuły „A” i minuskuły „s” pozostałe znaki pojawiały się „krzyżowo”, np. babcia–wnuczka czy matka–córka w różnej konfiguracji wiekowej. Wszystkie kobiety kreślą minuskulę „s” na wzór szkolny, chociaż w przypadku kobiety w wieku 48 lat minuskuła „s” była również kreślona w inny sposób.

Najstarsza kobieta swoje zapisy odręczne kreśliła pismem wyrobionym, czytelnie, z przeważającym impulsem literowym. Natomiast kobieta w wieku 48 lat kreśliła pismo bardzo dynamicznie, z impulsem sylabowo-wyrazowym i mniej czytelnie. Kobieta, która miała 22 lata, pisała czytelnie, posługując się pismem drobniejszym, kreślonym z impulsem sylabowym. Wszystkie kobiety łączy nie tylko pokrewieństwo, lecz także to, iż w zapisach poszczególnych znaków graficznych często wykorzystują manieryzmy.

Kobieta 73 lata	Kobieta 48 lat	Kobieta 22 lata	
			
			
			

Ryc. 6. Manieryzmy występujące w znakach graficznych wszystkich trzech kobiet

Źródło: materiały własne autorki.

Zwrócono uwagę, iż najmniej ozdabiania znaków graficznych występuje u kobiety w wieku 73 lat, natomiast u najmłodszej kobiety stosowanie manieryzmów występuje również w elementach podlinijnych. Najstarsza kobieta, podobnie jak jej wnuczka, inicjowała kreślenie np. minuskuły „c” mocno zawiniętą linią graficzną. U wszystkich badanych osób widać w znakach graficznych pewne ewolucje w modelunku, jak również zróżnicowany sposób zapisu niektórych liter, np. minuskuły „n”, która swoim wyglądem przypomina minuskulę „u”.

Również interesujące jest to, iż najwięcej podobnych cech występuje pomiędzy kobietą lat 73 a kobietą w wieku 22 lat. Pomiedzy nimi jest różnica 50 lat, co raczej wskazuje na zróżnicowane czynniki egzogeniczne. Nasuwa się więc pytanie, czy w związku z tym można wysunąć hipotezę, że dane cechy zostały przekazane w „spadku”? Czy jednak większym prawdopodobieństwem była nauka dziecka poprzez naśladownictwo zapisów odręcznych osób dorosłych, co mogło mieć wpływ na późniejszy nawyk graficzny? Są to trudne pytania, ale spotykane podobieństwa w otrzymywanych spawach zleconych do wykonania opinii wskazuje, że biegły musi się zmierzyć z takim wyzwaniem. Na podstawie dotychczasowej praktyki nasuwa się odpowiedź, że podobieństwa rodzinne są wypadkową dziedziczonych cech psychomotorycznych oraz przekazania nawyków pisarskich poprzez naukę dziecka sztuki pisanja, ale także rysowania czy sposobu uchwytu przyborów pisarskich. Należy zatem postulować uzupełnianie zgromadzonych materiałów o wywiad przeprowadzony u osób wykazujących podobieństwo rodzinne, dotyczący zarówno nauki pisanja, jak i sposobu kreślenia znaków graficznych. Taki wywiad powinien być przeprowadzony przez organ procesowy z udziałem biegłego.

Podsumowanie i wnioski

Omówiony przypadek przedstawia możliwość występowania tzw. podobieństwa rodzinnego. Biegły wykonujący tego typu sprawę przede wszystkim musi otrzymać do ekspertyzy obszerny materiał porównawczy w celu zweryfikowania cech nawykowych wszystkich badanych osób.

Dostarczony materiał porównawczy biegły analizuje pod kątem jakości oraz ilości, czy jest on wystarczający do wykonania zleconych badań komparatystycznych. Natomiast w przypadku braku możliwości otrzymania dodatkowego materiału, końcowy wynik badań powinien być wydawany szczególnie ostrożnie i wskazane byłoby wydanie jedynie opinii prawdopodobnej.

Similarity family – a case study

Summary: The act of writing is known to everyone from an early age, before we go to school, young children often imitate by drawing a script that is suspicious of their parents. Then you learn to write the first letters, then words are written, and finally sentences and entire texts. Learning begins with a basic pattern of writing to arrive at a well-defined writing pattern over time and through practice. It is also known that handwriting is an individualized psychophysical trace of a human being left on various types of writing bases. It often happens that the features of a child's handwriting may also be influenced by the characteristics of the parents' handwriting,

which is influenced by „imitation” when writing. The author of this publication will try to present his own assessment on the basis of the examined handwriting samples of people who come from the closest family circle, trying to determine whether there is a family similarity and whether there is a possibility of making a mistake in issuing final conclusions in the opinion.

Keywords: handwriting identification, family, similarity, the writing group identification.